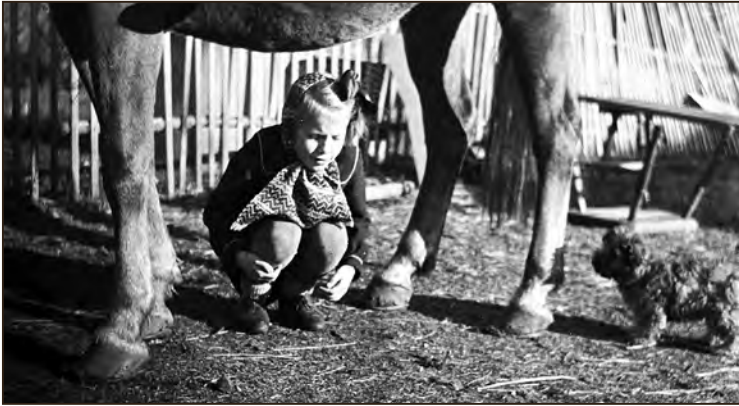

Hobusega lahinguväljal, põllutööl ja filmivõtetel

Ivi Tomingas*

Fotograafilt tore ja täpne pealkiri: „Tiia hobuse all“. 1947.

Foto: Lembit Soonpere.
EFA.649.P.0-218755

Suursugune, kaunis, tundlik ja tugev – need on ehk esimesed sõnad, mis hobuse peale mõeldes pähe tulevad. Eesti hobusest keskajal räägib Ivar Leimuse artikkel ning silme ette tulid kohe Tallinnfilmi filmid „Viimne reliikvia“ ja „Hundiseaduse aegu“.

Fotosid otsides leidsin infot kodulehelt www.esthorse.ee, kus tõesti mainitakse Eesti hobuste kuulsust juba ammustest aegadest. Meie fotokogus on foto Saaremaa ehk eesti hobusest aastast 1925, mil asuti hobuseid mõõtma ja registreerima kaitseväge jaoks. Lühidalt kokku võttes on eesti hobune vähenõudlik sööda suhtes, sõbralik ja armastab inimesi! Arvatavasti on ka see hobune eesti tõugu, kelle kõhu all on end usalduslikult sisse seadnud väike Tiia, et rahulikult loomi-linde vaadata!

20. sajandil oli hobusel veel vägagi erinevaid funktsioone, mida juuresolevatelt fotodelt saab näha. Peab ütleva, et välja jäi selline laialdane valdkond, nagu seda on ratsasport, hipodroomisõit, kunstratsutamise jne. Paratamatult on domineerima jäänud hobune kui tööloom – vedamas kaupa ja inimesi, kündmas ja äestamas põllul jne. Eestlastele kui maarahvale oli hobune ikkagi väga oluline tööloom kui mitte lausa pereliige. Minu meelest on see hobuse eest hoolitsemisel väljendunud näiteks kaunite tikanditega kaetud hobusetekkides.

Hobuse väärtust väljendab ka äraspidine näide. Kui ülikooli ajal vallakohtute toimikuid sirvisin, ilmnis, et 19. sajandi teisel poolel oli eestlaste jaoks üks kangemaid sõimusõnu, mille peale kedagi kohtusse kaevati – „hobusevaras“! Seda vähemalt Tori vallas, kus asus ka kuulus Tori hobusekasvandus.

Andmeid kuulsate tori hobuste kohta leidsin Tori hobusekasvanduse kodulehelt. Tori hobusekasvandusest on fotosid päris palju, samuti fotosid hobuste kohta sõjaväes.

Hobuse kadumist argipäeva lahutamatu osana esindab foto „Kaks põlvkonda“, sümboliseerides hobuse väljatõrjumist masinate poolt alates 1960-ndatest aastatest.

Hobune pole aga kusagile kadunud, hobutalle ja talusid on viimastel aastatel Eestis pigem juurde tulnud. Entusiastid aretavad ja kasvatavad meie oma, eesti tõugu hobust, nii et Eesti hobune on sitke ja visa, nagu sellele maanurgale kohane ongi!

* Ivi Tomingas (1958), arhivaar, RA Filmiarhiiv, Ristiku 84, 10318 Tallinn, Ivi.Tomingas@ra.ee

Kalevi Maleva pataljoni ülem lipnik Leopold Tõnson hobusel Valgas. Juuni 1919. Foto: Karl Akel. EFA.257.P.A-287-66

Suurtükiväegrupi parim ratsanik leitnant Vari takistust ületamas 1930-ndatel. Foto autor teadmata. EFA.114.P.A-455-71

Telegraafi 1. kaablijao hobused Petseri kloostri tallis. Foto: Karl Akel. EFA.10.P.3-6012

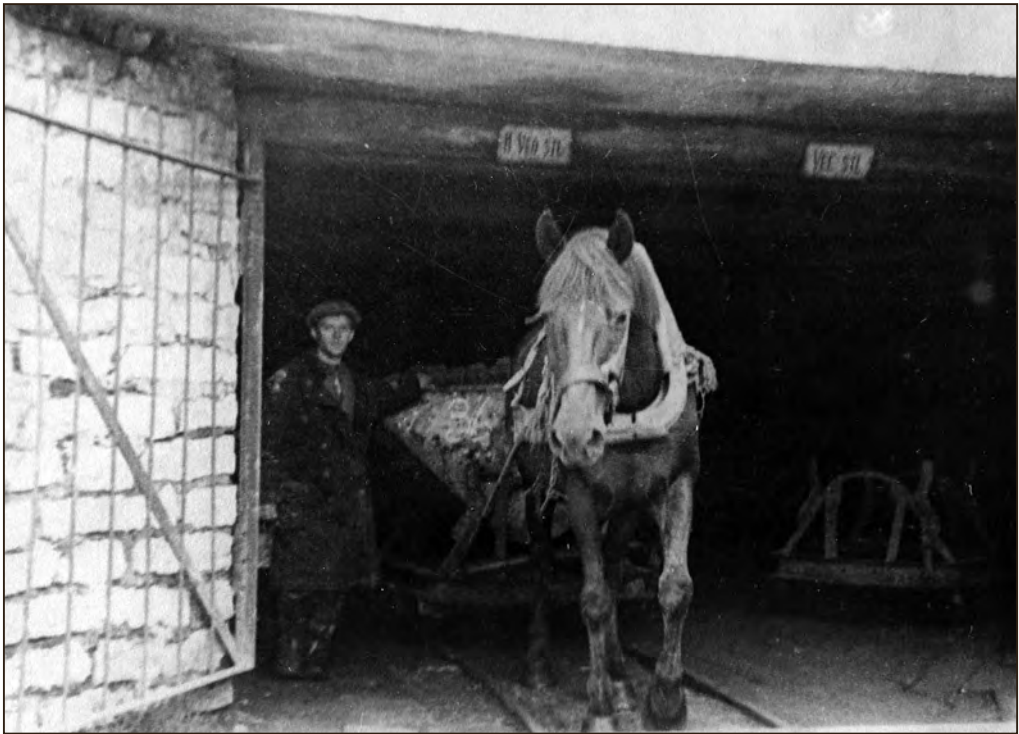
Eesti Laskurkorpuse pidulik vastuvõtt Tallinnas. Esiplaanil (paremalt) polkovnik R. Paavel, alampolkovnik A. Raud, polkovnik S. Reskoff (Reskov), polkovnik O. Mullas. 17.06.1945. Foto autor teadmata. EFA.354.P.0-80946

Hoburakendid ja autod Tartu südalinnas 1930-ndatel. Foto: Hans Roland Võrk. EFA.570.P.0-178368

Hoburaudtee ehk konka asutamise 40. aastapäeva tähistamine Vabaduse platsil Tallinnas 1928. aastal. Foto: Hans Roland Võrk. EFA.570.P.d-3398

Hobutransport Kiviõli tehastes 1920-ndatel aastatel. Foto: Hans Soosaar. EFA.120.P.0-66548

Piimaring Vormsi saarel. 18.07.1991. Foto: Arvo Tarmola. EFA.660.P.0-190094

Kahe hobusega kündmine Meltsi talus Rahu külas Kogula vallas Saaremaal 1931. aastal. Foto autor teadmata. EFA.554.P.0-185737

Heinamaa äestamine karuäkkega Tartumaal 1920.–1930-ndatel. Foto: V. Sepper. EFA.134.P.A-83-55

Heinaaeg Viljandimaal 1939. aastal. Foto: Oskar Viikholm. EFA.446.P.0-193506

„Kaks põlvkonda“ – hobune ja traktor. September 1961. Foto: Valdur Peeter Vahi. EFA.412.P.0-282180

Saaremaa hobune.
[1925]
Foto autor teadmata.
EFA.554.P.0-187338

Tõuhobuste
demonstreerimine
Tallinnas Tornide
väljakul korraldatud
põllumajandus-
näitusel 1930-ndatel.
Foto autor teadmata.
EFA.26.P.0-53590

Tori hobusekas-
vandus tähistab oma
100. aastapäeva.
Juuli 1956.
Foto: Vitali Gorbunov.
EFA.204.P.0-10161

Tori hobusekasvatusduse tõuhobused karjamaal. Juuni 1953.
Foto: M. Grinberg.
EFA.240.P.0-54436

Tori Hobusekasvatuse tallimees Linda Tali puhastab täkk Luharit tolmuimejaga. Täkk Luhar vedas 2000 kg koormaga kelku kruusateel ja püstitas sellega 1960. aastal maailmarekordi. Juuli 1956. Foto: Aleksander Koitla.
EFA.204.P.0-10137

Tori Hobusekasvatuse 100. aastapäeva tähistamisel korraldati veovõistlused, mille võitis täkk Hormon (tema esivanemate seas on täkk Hetman, keda peetakse tori hobuste esiisaks). Juuli 1956. Hormonil on tütusõnna tunnus aastast 1955 ning tema järeltulijatena on tõuraamatusse kantud 91 „poega“ ja 102 „tütart“. Foto: Vitali Gorbunov.
EFA.204.P.0-10183

Kaader Tallinnfilmi filmist „Viimne reliikvia“. Hobusel Hans von Risbiter (Raivo Trass). 1969. EFA.203.P.1-11767

Stseen Tallinnfilmi mängufilmist „Don Juan Tallinnas“. Florestino (Lembit Ulfsak) hobusega lasipuu juures. 1971. Foto: Tatjana Dobrovolskaja. EFA.203.P.0-204366

Operaator-lavastaja Edvard Oja filmib ratsanikke Tallinnfilmi mängufilmi „Hundiseaduse aegu“ jaoks. 1984.
Foto: Oti Vasemaa. EFA.203.P.0-204657

Hobused Topu rannas. August 1986. Foto: M. Vilt. EFA.204.P.0-145670